



## Titlu Raport

# Definirea modelului de scoala doctorala

## Subtitlu Raport

### Diagnoza privind studiile doctorale din Romania: Rezultatele Cercetării Calitative



**Coordonator**

Autor1 **Adriana Baban**  **Universitatea Babes-Bolyai, Cluj-Napoca**

Autor2 **Aurora Szentagotai**  **Universitatea Babes-Bolyai, Cluj-Napoca**

Contributor 1 **Universitatea Babes-Bolyai, Cluj-Napoca**

Alin David 

Contributor 2 **"Salvati Copiii", Bucuresti**

Diana Tudose

Contributor 3 **Universitatea Babes-Bolyai, Cluj-Napoca**

Amfiana Gherman 

# Diagnoza privind studiile doctorale din Romania

## Rezultatele Cercetării Calitative

### 1. METODA ȘI PARTICIPANȚII LA STUDIU

Pentru a oferi posibilitatea de exprimare liberă a opiniilor privind studiile doctorale din România și pentru a facilita obținerea de informații mai detaliate și nuanțate, au fost organizate discuții tip focus-grup. În perioada februarie-martie 2009, au fost conduse 8 focus grupuri cu 70 de conducători de doctorat din diverse universități din țară, Academia Română și din Institute de cercetare, reprezentând o arie largă de domenii (științe ale naturii, socio-umane, medicale, agricole, tehnice, economice, matematică, fizică, chimie, medicină veterinară, arhitectură, educație fizică, arte vizuale, muzică, teatru și film). Un număr de 106 doctoranzi de la programe zi și fără frecvență din diverse specialități au luat parte, de asemenea, la discuțiile conduse în 4 focus-grupuri.

Au fost elaborate doua ghiduri de interviuri (vezi anexele 1 și 2), cu aspecte comune și diferențe specifice pentru discuțiile cu profesorii coordonatori, respectiv pentru doctoranzi. Ghidurile de interviu au avut funcția de a puncta și dirija flexibil discuțiile de grup, de cele mai multe ori participanții fiind încurajați să își exprime opiniile privind organizarea și modul de funcționare a studiilor doctorale. Participanții au fost informați despre scopul și obiectivele proiectului și despre modalitatea în care se va desfășura studiul.

Interviurile cu profesorii-coordonatori au durat între 90 și 150 de minute, iar cele cu doctoranzii, ~ 6 ore. Discuțiile au fost înregistrate, iar analiza conținutului lor s-a făcut pe baza transcrierii înregistrărilor. Grila de analiză intermediară a urmărit temele majore ale ghidurilor. În analiza finală a stării prezente a studiilor doctorale din România au fost sintetizate cele mai relevante opinii, percepții și propuneri ale conducătorilor de doctorat și ale doctoranzilor pe baza formulei SWOT.

### 2. REZULTATE privind starea actuală a studiilor doctorale din România

Rezultatele analizei discuțiilor de grup sunt prezentate distinct pe grupul de conducători de doctorat și doctoranzi dacă percepția aspectele analizate este diferită. Percepțiile similare între cele două categorii de participanți la studiu sunt redată sintetic.

## **2.1. PUNCTE FORTE**

Conducătorii de doctorat și doctoranzii au identificat în mare parte aceleași aspecte pozitive ale studiilor doctorale actuale din România.

### *2.1.1. Percepții comune conducătorilor de doctorat și doctoranzilor*

- Faptul că în sistemul Bologna înscrierea la doctorat urmează, în cea mai mare parte a cazurilor, absolvirii unui program masteral (cu excepția absolvenților de medicină).
- Se asigură egalitatea de șanse la studii doctorale, indiferent de vârstă, etnie, sex, cetățenie.
- Valoarea bursei doctorale pentru locurile la zi (în cazul doctoranzilor din 2008) stimulează o competiție reală între candidații și asigură totodată un trai decent pe perioada studiile  
*„Perioada de studii doctorale devine un paradis de scurtă durată pentru doctorand”.*
- Asigurarea unor venituri salariale suplimentare pentru doctoranzi din proiecte de cercetare.
- Anii de doctorat sunt considerați vechime în muncă pentru doctoranzii din Institutele de cercetare.

### *2.1.2. Percepția punctelor tari din perspectiva doctoranzilor*

- Continuarea temei de cercetare începută la masterat.
- Încurajarea co-tutelei (naționale și internaționale) care contribuie la creșterea calității cercetării și tezelor.

## **2.2. PUNCTE SLABE**

Percepția punctelor slabe ale studiilor doctorale excede cu mult pe cele ale punctelor pozitive (atât la conducători cât și la doctoranzi) probabil din dorința de a identifica acele aspecte care necesită schimbare.

### *2.2.1. Percepția punctelor slabe din perspectiva conducătorilor de doctorat*

- Programele masterale nu au calitatea academică dorită pentru o oferi o bună pregătire pentru studiile doctorale și nu funcționează așa cum ar fi de dorit:  
*„ Masteratul este un eșec, a eșuat lamentabil într-un învățământ seral”.*

*„Este inacceptabilă realitatea generată de sistemul Bologna: 3 ani licență – 2 master – 3 doctorat, care presupune un număr uriaș de studenți la master; 50% dintre licențiați vor ajunge să facă master, lucru care spune totul despre calitatea masteratului”.*

*„Nu există nicio diferență între diploma de licență și cea de master; neavând niciun efect de piață, diploma de master este tratată ca atare de studenți. Consecințele se văd și la doctorat; doctoratul are de suferit deoarece masterul nu-și realizează menirea”.*

- Baza de recrutare a viitorilor doctoranzi o constituie de regulă doar studenții proprii. În funcție de specializare, studiile doctorale sunt mai puțin deschise absolvenților care vin din alte domenii.
- Admiterea la doctorat este de multe ori formală, bazându-se pe discuții anterioare dintre conducător și student; conducătorul știe anterior examenului de admitere cu cine dorește să lucreze pe baza unor colaborări anterioare.

*„Admiterea se face totuși în circuit închis”.*

*„Admiterea este mai degrabă un "proces de recrutare" decât unul de admitere”.*

- Numărul mic de candidați în domeniul tehnic (*„studenții nostri nu rămân în școli, piața este „flămândă” de specialiști. Eventual se întorc la master abia după vârsta de 30 de ani”*).
- Calitatea relativ precară a candidaților admiși dat fiind numărul mic al doritorilor.  
*„Dificultatea majoră este generată de recrutarea doctoranzilor; avem din ce în ce mai puțină doctoranzi.... nu avem materia primă, mai ales în domeniul hard sciences; În plus, sunt din ce în ce mai slab pregătiți”* ).
- Proceduri de admitere diferite și neunitare la nivel național.
- În Institutele de cercetare doctoranzii provin de cele mai multe ori din rândul personalului angajat, deci selecția se desfășoară practic la angajare și nu la examenul de admitere la doctorat.
- Proceduri de evaluare pe parcurs și finală diferite la nivel național. Acest lucru generează discrepanțe nedorite în ceea ce privește calitatea cercetărilor și a tezelor:

*„Există universități care produc doctorate pe bandă rulantă”.*

*„Valoarea unui titlu de doctor nu este întodeauna dată de valoarea intrinsecă a tezei, ci de numele celui care a coordonat-o”.*

- Criteriile de obținere a calității de conducător de doctorat sunt învechite; calitatea de conducător de doctorat și poziția de profesor trebuie să se obțină simultan, cu condiția ca nivelul de exigență să fie ridicat (număr semnificativ de lucrări publicate, domeniu de cercetare propriu clar conturat, capacitatea candidatului de a atrage surse de finanțare). Distincția dintre profesor universitar și prof. univ. conducător de doctorat este inefficientă, inutilă și artificial creată.

*„ Așa cum este acum, se ajunge ca vârsta la care se obține titlul de conducător de doctorat să fie uneori atât de înaintată încât poate deveni inhibitivă pentru activitatea de cercetare a tinerilor doctoranzi”.*

*„Este un non-sens să fii profesor univ. fără să fii conducător de doctorat; odată ce intri în zona de confirmare academică la acest nivel, e firesc să îți asumi și această funcție”.*

- Până în prezent nu există o formă de evaluare reală și eficientă a activității conducătorilor de doctorat, chiar dacă există unele reglementări în acest sens.

*„Există conducători de doctorat care au simultan sub conducere 50-70 de doctoranzi cu teze nefinalizate”*

*„Văzând unele teze, avem dovezi că unii conducători de doctoranzi sunt din ce în ce mai incompetenți. Din păcate, tocmai acești conducători de doctorat adună un număr foarte mare de doctoranzi”.*

- Numirea membrilor în comisiile doctorale ale ministerului este obscură, fără criterii clare, fără concursuri și CV-uri ale persoanelor care ajung în aceste comisii. Din acest motiv rolul lor este pur formal, iar calitatea inputului – redusă.
- Activitatea de conducător de doctorat, deși normată, este subfinanțată.
- Situații aberante, scăpate de sub controlul legislativ: *„sunt universități care organizează studii în medicină în sistemul învățământului la distanță, deși este interzis prin lege (de ex. filiala Alba Iulia);*

### **2.2.2. Percepții comune ale punctelor slabe de către conducătorii de doctorat și doctoranzi**

- Faptul că în anumite universități, doctorandul este direcționat către un conducător doar la sfârșitul primului an este contraproductivă și rupe relația îndrumător-doctorand;

- Dificultăți legislative, produse în primul rând de nearmonizarea diferitelor legi care reglementează învățământul universitar și postuniversitar, între legislația veche și cea nouă. Schimbarile recente, deși utile, nu sunt bine puse la punct și au fost făcute în grabă. Noile reglementări ale studiilor doctorale implică un sistem greoi și sufocat de birocrație.
- Susținerea publică a tezei a devenit o formalitate, pierzându-și aspectul critic și constructiv.

### 2.2.3. Percepția punctelor slabe din perspectiva doctoranzilor

- Procedura de admitere nu este suficient de clară și transparentă.
- Oferta educațională pentru programe de doctorat nu este suficient de variată.
- Multe din cursurile doctorale sunt inutile, nu prin ele însele, ci prin calitatea lor; de multe ori ele repetă cursurile de la master și încarcă inutil timpul doctoranzilor sau nu se țin deloc.
- Drepturile și obligațiile doctorandului nu sunt clar specificate. Adesea, doctoranzii desfășoară o serie de activități care nu au nici o legătură cu cercetarea lor, dar care sunt consumatoare de timp și resurse. Acest lucru este considerat inacceptabil și ar trebui remediat.

*„Uneori doctorandul este un fel de argat al conducătorului”*

- Statutul doctorandului este incert, acesta fiind în același timp, în grade variate, cercetător, cadru didactic și student. Datorită statutului ambiguu în cadrul colectivului, doctorandul este adesea subordonat mai multor persoane și astfel ajunge să facă mai multă muncă administrativă decât de cercetare.

*„Doctorandul nu are posibilitatea de a refuza activități colaterale care îi sunt frecvent atribuite, neconforme cu interesele lui științifice”.*

- Perioada alocată realizării doctoratului în sistem Bologna este considerată total insuficientă chiar și în condițiile în care doctorandul nu s-ar ocupa decât de cercetarea proprie (în special unde au nevoie să realizeze cercetare de teren, cum este cazul științelor sociale). Perioada considerată optimă variază de la un domeniu la altul, cu sugestii pentru 4-5 ani.
- Absența unui set comun de practici în privința redactării și evaluării tezei duce la discrepanțe semnificative în ceea ce privește calitatea tezelor de la universități diferite.

- Activitatea comisiilor de referenți este, de cele mai multe ori lipsită de utilitate pentru doctorand, dat fiind momentul în care ea este realizată. Implicarea referenților din comisie pe parcursul realizării cercetării și redactării tezei ar crește impactul recomandărilor acestora.

## **2.3. OPORTUNITĂȚI**

### **2.3.1. Percepția oportunităților din perspectiva conducătorilor de doctorat**

- Construirea unei coerențe și continuități între masterat și doctorat; în mod ideal, interesele de cercetare din cursul masteratului vor fi dezvoltate la doctorat, astfel încât candidatul să dispună de suficient timp pentru fundamentarea și elaborarea tezei.

*„Masteratul ar trebui văzut ca un ciclu predoctoral, iar studiile doctorale focalizate pe aprofundarea cunoștințelor și abilităților dobândite în cadrul masteratului”.*

*„Programe bune de masterat ar genera doctoranzi buni”.*

- Formarea de școli doctorale de prestigiu prin organizarea periodică de seminarii științifice de grup, invitarea de specialiști din țară și din străinătate care să prezinte conferințe.
- Doctoratele în co-tutelă facilitează racordarea cercetării naționale la cea internațională.
- Includerea în comisiile de referenți a unor profesori de la universități europene ar îmbunătăți, de asemenea, calitatea tezei.
- Doctoratele să fie conduse doar pe domeniul de cercetare al conducătorului, iar acesta să nu devină „un simplu girant al tezei”.
- Încurajarea și ajutorul dat doctoranzilor de a publica;
- Doctoratul ca un prim stadiu în formarea ca cercetător, și nu ca un scop final:

*„Trebuie să ne așteptăm la teze care nu consacără, ci doar deschid drumuri.”*

### **2.3.2. Percepții comune ale oportunităților din perspectiva conducătorilor de doctorat și doctoranzilor**

- Mobilitățile doctoranzilor sunt esențiale pentru realizarea unor teze de doctorat de nivel științific crescut. Eficiența lor este maximă în următoarele condiții:



- (1) subiectul tezei de doctorat este strâns legat de tematica de cercetare a laboratorului/ departamentului gazdă (din țară sau străinătate);
- (2) există contacte strânse (colaborări) între conducătorul de doctorat și laboratorul/departamentul gazdă;
- (3) există o interacțiune permanentă între doctorand, conducătorul de doctorat și colectivul gazdă, pe toată perioada stagiului petrecut în străinătate;
- (4) tematica tezei de doctorat trebuie să fie racordată la interesele de cercetare internaționale, astfel încât să motiveze partenerul din străinătate spre o colaborare eficientă.

- Dezvoltarea atât a nivelului de cunoștințe *teoretice*, cât și *procedurale*, cunoștințe de *specialitate* dar și *transdisciplinare*.
- Posibilitatea de a participa la diverse conferințe și manifestări științifice naționale și internaționale, prin susținere financiară prin proiecte sau școala doctorală.
- Dezvoltarea sistemului post-doctoral și a stagiilor de cercetare post-doctorale în țară sunt imperativ necesare pentru tinerii doctori români care vor să urmeze o carieră academică, dar și o modalitate de a crește calitatea și vizibilitatea sistemului doctoral și cercetării din România.

### 2.3.3. *Percepția oportunităților din perspectiva doctoranzilor*

- Studiile doctorale sunt puternic motivate de pasiunea pentru cercetarea științifică, sau din dorința de a urma o carieră în domeniul academic.
- Doctoratul este continuat la universitatea unde au fost absolvite studiile de nivel licență și master (existența unei relații de lucru cu colectivul didactic/de cercetare, anterioară înscrierii la doctorat).
- Cursurile din anul I sunt văzute ca o oportunitate reală de dezvoltare a doctorandului, în condițiile în care:
  - (a) s-ar oferi o gamă variată de cursuri și posibilitatea ca doctorandul să opteze pentru cele care îl interesează, de comun acord cu conducătorul;
  - (b) sunt introduse cursuri generale care să dezvolte abilități privind scrierea/elaborarea de proiecte, metodologia cercetării etc.;
  - (c) ar fi organizate în sistem de networking, în care să fie implicați mai mulți specialiști în domeniu, iar coordonatorul să fie moderatorul;
- Relația în general bună și profitabilă din punct de vedere științific cu îndrumătorul de doctorat.

- Opțiunea de a redacta teza în limba engleză (deși mai există universități care nu acceptă încă acest lucru).

## **2.4. AMENINȚĂRI/ RISCURI**

### **2.4.1. Percepția riscurilor din perspectiva conducătorilor de doctorat**

- În condițiile în care în România nu există o bază de date sau un sistem care să permită accesarea rezumatelor și rezultatelor tezelor de doctorat, apare riscul de a conduce teze de doctorat cu aceeași tematică și același conținut.
- Lipsa transparenței cercetării și finalizării tezei constituie în multe cazuri un element de risc în ceea ce privește calitatea cercetării/ tezelor care sunt astfel „protejate” de eventualele critici.
- Cercetarea în România este subfinanțată.
- Faptul că în anumite domenii (ex. biomedical, chimie, fizică, etc), performanța în cercetare este strict legată de investițiile majore în infrastructură (ex. laboratoare). În absența acestor investiții, nu se poate face performanță.
- Importanța stagiilor post-doctorale nu pare a fi pe deplin înțeleasă în sistemul studiilor doctorale din România.
- Perioada de trei ani necesară terminării tezei este foarte scurtă și insuficientă; se ajunge la o situație absurdă în care studenții sunt sfătuiți să întrerupă formal doctoratul pentru un an pentru a câștiga timp. Ar fi nevoie de **minimum 4 ani** pentru terminarea tezei.
 

*„Actualul sistem de doctorat va conduce la scăderea calității tezelor.”*
- Posibilitatea de a alege tema doctoratului doar după primul an (așa cum se practică în unele universități) este riscantă prin faptul că se pierde un an.
- Posibilitatea de rămâne în universități pentru tinerii absolvenți de doctorat este redusă deoarece numărul locurilor sunt puține.
- Existența studiilor doctorale la fără frecvență; doctoratul în sistem fără frecvență este o formă de studii net inferioară celei de la zi (și unii conducători propun eliminarea acestuia).
 

*„Nivelul celor de la ff este mult mai scăzut decât al celor de la zi, din toate punctele de vedere ... și afirm asta în calitate de conducător de doctorat.”*
- În anumite domenii, cum este informatica, puțini absolvenți de doctorat se orientează spre cercetare, din considerente financiare.

*„Cuantumul actual al bursei doctorale ridică problema șanseii de a păstra în*

*mediul universitar un tânăr doctor; cum putem să îl păstrăm în universitate cu un salariu de 600-700 lei, după ce a primit o bursă de 1800 lei ?”*

- Scindarea doctoratului într-un doctorat științific și unul profesional. În timp ce conducătorii de doctorat din domeniile de cercetare fundamentală consideră că acesta este total inutil, cei din domenii cum sunt medicina și arte subliniază necesitatea acestei distincții.

*„Nu știu dacă putem lua în considerare doctorat profesional sau ce ar trebui să însemne acest doctorat.”*

*„Doctoratul profesional este o „invenție românească” și o „aberație care trebuie scoasă din uz”.*

*„Doctoratul nu îi poate scoate pe toți savanții; și nici nu e de dorit; este foarte important să aibă deschidere spre partea aplicativă”*

- În ciuda faptului că mobilitățile sunt apreciate ca fiind oportunități de dezvoltare științifică pentru doctoranzi, cu toate acestea, obligativitatea efectuării lor, lungimea acestora, restrângerea opțiunilor doar pentru UE și o cooperare deficitară cu universitatea parteneră pot să devină bariere.

*„Durata mobilității ar trebui stabilită de coordonator, în colaborare cu doctorandul, în funcție de scopul și necesitățile cercetării”.*

- Probleme etice generate de mobilitățile doctoranzilor:

*„Francezii s-au plâns că facem doctorate în laboratoarele/universitățile lor dar teza se susține doar cu comisie din România și se contabilizează doar pentru aceea universitate/coordonator.”*

- Riscul transformării mobilităților internaționale în „turism științific”.

#### 2.4.2. Percepții comune ale riscurilor din perspectiva conducătorilor de doctorat și doctoranzilor

- Deși criteriul ISI în publicare nu mai poate fi neglijat în România, există riscul să se abuzeze de acest criteriu și să nu se țină cont de specificul domeniului. În unele domenii numărul de publicații ISI este redus și nu au vizibilitatea și impactul cel mai mare.

- Oportunitățile reduse oferite de statutul de doctor în România; dacă în alte țări tinerii doctoranzi sunt căutați la absolvire de firme puternice, în România acest proces este abia la început. Până acum titlul de doctor nu oferea posibilități mai bune sau șanse mai mari pe piața muncii. În anumite domenii, cum este medicina, acest lucru este în mod special adevărat. În cadrul universităților tehnice, de exemplu, aproape toate specializările se confruntă cu fenomenul de migrare a absolvenților.

*„În acest moment, doctoratul în România nu îmbunătățește șansele de a găsi un loc de muncă mai bun. Doctoratul se desfășoară într-un "clopot de sticlă", fără a exista o legătură cu piața de muncă.”*

- Bază materială necesară desfășurării cercetărilor este adesea deficitară.
- Diferențe majore în calitate între diferitele școli doctorale din România.

#### 2.4.3. Percepția riscurilor din perspectiva doctoranzilor

- De obicei, ultimul cuvânt în alegerea temei îl are conducătorul.
- Doctorandul este perceput tot ca un student.
- Faptul că bursa doctorală nu acoperă taxele sociale (ex. plata serviciilor medicale, ale concediilor de maternitate) este o problemă frecvent semnalată care interferează cu planuri de viață personală (ex. întemeierea unei familii).
- Lipsa cărții de muncă se repercutează asupra statutului profesional și asupra vechimii în muncă.
- Încărcarea excesivă a doctoranzilor cu sarcini administrative.
- Accesul la baze de date și surse de informare care este fundamental în desfășurarea activităților de cercetare, este eterogen; dacă unele centre/universități oferă acces la cele mai largi/noi baze de date de cercetare în domeniu, altele sunt total deficitare din acest punct de vedere.
- Timpul necesar unei reviste bune pentru evaluarea și publicarea unui articol este prea lung în relație cu numărul de articole pe care un doctorand trebuie să îl publice în intervalul de 3 ani.
- Accesul diferit la locurile de doctorat: concurența este mare în domeniile socio-umane, mult mai redusă în domeniul tehnic, iar în cazul Institutelor de cercetare, unde doctoranzii sunt aleși dintre cercetătorii deja angajați, problema concurenței nu se pune.

- Izolarea doctoranzilor chiar în aceeași școală doctorală; apartenența la un coordonator este elementul care unește doctoranzii într-un grup, și mult mai puțin apartenența la o școală doctorală.
- Bursa doctorală ca și motivație pentru înscrierea la studii doctorale, care asigură o stabilitate financiară timp de 3 ani.
- Un procent semnificativ de doctoranzi declară că ar pleca din țară la finalizarea doctoratului (dacă li s-ar oferi posibilitatea) din cauza incertitudinii unui loc de muncă bine recompensat financiar.

### **3. RECOMANDĂRI**

#### *3.1. Conducători de doctorat*

- Calitatea de conducător de doctorat să se poată obține nu doar de către profesorul univ. ci și de conferențiar, dar să depindă exclusiv de performanțele profesionale ale sale.
- Universitățile acreditate de Minister pentru a avea programe doctorale să aibă dreptul să numească cadrele didactice care au abilitățile necesare de a conduce teze de doctorat, dat fiind faptul că în universitate le sunt cel mai bine cunoscute competențele.
- Conducătorii de doctorat să fie periodic re-evaluați (de ex. la fiecare 5 ani).
- Repere clare în acreditarea universităților care au dreptul de a avea școli doctorale. De fapt, criteriile după care ar trebui să se acorde calitatea de IOSUD trebuie regândite în totalitate.
- Nevoia de a pune la punct sistemul de doctorat profesional (recomandare care a generat păreri diferite și dispute în grupuri diferite).
- Introducerea **habilitării** între gradele de conferențiar și profesor. Habilitarea ar consta într-o prezentare publică, și în fața unei comisii de specialiști, a activității științifice a candidatului (astfel, conferențiarilor care au obținut acest titlu pot să obțină și titlul de conducător de doctorat).

#### *3.2. Doctoranzi*

- Elaborarea unui contract cadru comun la nivel național pentru studiile doctorale.
- Anii de doctorat să fie calculați la anii de vechime în muncă.
- Ierarhizarea instituțiilor de învățământ superior pe baza criteriului performanței științifice și alocarea diferențiată a fondurilor de cercetare în funcție de criteriul

de mai sus. Publicarea acestei ierarhii, astfel încât doctorandul să facă o opțiune informată.

- Acordarea dreptului de conducere de doctorat exclusiv pe baza unor criterii de performanță în cercetare și proiecte câștigate și nu pe baza gradului didactic universitar.
- Dezvoltarea cadrului legal care să permită parteneriate public-privat, bazate pe rezultatele cercetărilor din proiectele doctorale și încurajarea universităților să devină actori strategici la nivel socio-economic.
- Susținerea tezei în diversele faze de elaborate ale acesteia în fața unei comisii de experți din domeniu, care să ofere feedback obiectiv și constructiv.
- Modificarea structurii tezei pe modelul practicat la unele universități americane: o scurtă sinteză teoretică la care să se adauge un număr de articole pe care doctorandul le-a publicat (format acceptat în Țările Nordice).
- Crearea unei baze de date la nivel național, în care să fie înregistrați toți doctoranzii, cu temele de interes, subiectul tezei, coordonatorul, adrese, etc.

#### **4. CONSIDERAȚII FINALE**

Sintetizând principalele aspecte comune evidențiate în discuțiile focus-grup, decupăm următoarele propuneri:

- (1) Consolidarea calității programelor masterale, ca etapă predoctorală relevantă.
- (2) Uniformizarea la nivel național a procedurilor de evaluare inițială, pe parcurs și finală.
- (3) Extinderea stagiului de pregătire doctorală de la 3 ani la 4 ani.
- (4) Clarificarea statutului doctorandului (obligații, drepturi)
- (5) Armonizarea regulamentelor și legislației elaborate în diverse perioade.
- (6) Încurajarea co-tutelei în conducerea tezelor de doctorat.
- (7) Dezvoltarea unui program doctoral profesional.
- (8) Evaluarea periodică a calității științifice a conducătorilor de doctorat.
- (9) Dezvoltarea stagiilor postdoctorale ca și etapă de consolidare a cercetării.
- (10) Ierarhizarea universităților acreditate în organizarea școlilor doctorale.

## **Anexa 1: Structura ghidului de interviu pentru cadrele didactice din instituțiile organizatoare de studii de doctorat**

### **1. Descrierea și evaluarea procedurilor de admitere**

- De unde provin studentii recrutați: din aceeași universitate, din instituții diferite, din străinătate (dacă da, cum sunt aceștia recrutați?)
- Care este raportul candidați/admiși?
- Criterii și proceduri de admitere
- Raportul admiși zi/ff? Cum se face opțiunea zi/ff?
- Evaluarea egalității de șanse în accesul la studii doctorale (ex. din medii sociale diferite, din instituții diferite, etnie, gen)

### **2. Descrierea și evaluarea statutului de doctorand**

- Care este statutul doctorandului la zi și la ff (ex. student, cercetător, cadru didactic...?)
- Care sunt obligațiile doctorandului (pe lângă cele ce țin de planul individual de studiu; ține seminarii, etc...?)
- Care îi sunt drepturile doctorandului?
- Care sunt/ar fi bine să fie sursele de venit ale doctoranzilor (burse, granturi, salarii)?
- Relația statut masterat-doctorat (masteratul ciclu predoctoral, sau suprapunere între anul II masterat și anul I doctorat)

### **3. Descrierea și evaluarea statutului de îndrumător de doctorat**

- Criterii de selecție (e bine să rămână aceleași sau sunt utile schimbări în acest sens)?
- Statutul academic al îndrumătorului (doar profesorii sau și conferențiarii)?
- Activitățile conducătorului de doctorat
- Îndrumare individuală sau de grup

### **4. Autoevaluarea efortului depus pentru studiile doctorale, în comparație cu studiile de licență sau de master**

- Percepția conducătorilor privind pregătirea cursurilor pentru cele 3 niveluri; privind coordonarea tezelor.

### **5. Informații privind participarea doctoranzilor la proiecte de cercetare**

- Implicarea doctoranzilor în scrierea proiectelor;
- Implicarea doctoranzilor în derularea proiectelor;
- Relația dintre proiectele de cercetare și temele de doctorat;

### **6. Informații privind mobilitățile internaționale ale doctoranzilor îndrumați**

- Cum se face identificarea universității colaboratoare și a profesorului „tutore”?
- Care este perioada de timp ideală pentru un astfel de stagiu de cercetare în străinătate?
- Exemple de bune practici; exemple de lipsă de eficiență/relevanță a acestor stagii (dacă există)

### **7. Informații privind publicațiile și participarea la conferințe ale doctoranzilor îndrumați**

- Metode de motivare/stimulare a doctoranzilor pentru a publica
- Accesul doctoranzilor la surse de informare;
- Sprijin pentru publicare (cum)
- Sustinerea financiară pentru participarea la conferințe (cine, de câte

- ori?)
  - Publicarea tezei; proportia tezelor publicate
- 8. Descrierea și evaluarea procesului de îndrumare și a relației cu doctorandul**
- Cine, cand, cum face aceasta evaluare?
  - Reglementarea relatiilor indrumator–doctorand prin conventii, contracte?
- 9. Descrierea și evaluarea pregătirii în cadrul studiilor doctorale: cursurile graduale**
- Descrierea pregatirii stadiale: (i) pregatitor; (ii) cercetare; (iii) redactarea tezei (ce tip de activitati specifice fiecarui stadiu)
  - Ce tip de cunostinte si abilitati este indicat sa acumuleze doctorandul: declarative, procedurale, generale din domeniul doctoratului, de specialitate; abilitati sociale; de management academic; de cercetare
  - Ce ar trebuie sa se intimple daca obiectivele stadiului I sau II nu sunt atinse
- 10. Descrierea și evaluarea examinării pe parcurs – susținerea referatelor, examenelor, susținerea tezei în catedră, etc**
- Utilitatea cursurilor si examenelor de final: utile, putin relevante; multe/putine?
  - Cum se desfasoara sustinerea referatelor: formal, real?
  - Opinii despre co-tutela (nationala si/sau internationala)
  - Cum se asigura respectarea normelor deontologice in cercetare si redactarea tezei
  - Cum se asigura originalitatea tezelor propuse de doctorand
  - Criterii de redactare a tezei (nr. de pagini, raport intre contributi teoretice si empirice, limba de redactare, etc...)
  - Opinii despre sustinerea tezei in catedra
  - Evaluarea finala a tezei (cine, cand, cum); evaluatori straini?
  - Comparatii intre criteriile de evaluare a tezelor de doctorat provenite de la diverse universitati
  - Recunoasterea doctoratului obtinut in strainatate
- 11. Evaluarea utilității titlului de doctor pentru cariera ulterioară?**
- Absorbția tinerilor doctori de lumea academica / de cercetare
  - Care sunt posibilitatile de cariera alternativa celei academice
  - Statutul doctorandului in mediul socio-economic
  - Utilitatea doctoratului profesional (avantaje/dezavantaje)
- 12. Descrierea și evaluarea principalelor dificultăți din studiile doctorale**
- 13. Descrierea și evaluarea principalelor schimbări recente în organizarea studiilor doctorale**

***Anexa 2: Structura ghidului de interviu-focus grup (doctoranzi)***

Se vor colecta date generale despre participanti: domeniu de studiu, perioadă, specializări /titluri anterioare

**I. Perceptia programului actual de doctorat**



1. Informații privind traiectoria profesională anterioară înscrierii la doctorat
  - Domeniu de studiu licența/masterat (același/diferit de programul doctoral?); universitatea (aceeași/diferită?)
  - Motivația de a urma studii doctorale
  
2. Descrierea și evaluarea procedurii de admitere
  - Cum s-a făcut alegerea universității, departamentului, coordonatorului, temei?
  - Percepția procedurii de admitere
  - Percepția egalității de șanse în accesul la studii doctorale (ex. din medii sociale diferite, de la instituții diferite, etnie, gen)
  - Bariere în accederea la studii doctorale
  
3. Descrierea și evaluarea statutului de doctorand
  - Care este statutul doctorandului (student, cercetător, cadru didactic...)?
  - Informații privind sursele de venit ale doctoranzilor (burse, granturi, salarii).
  - Percepția obligațiilor doctorandului (pe lângă cele ce țin de planul individual de studiu; ține seminarii, participă la contracte de cercetare, la scrierea de granturi?, etc..). Relația acestor activități cu elaborarea tezei (timp/efort).
  - Percepția drepturilor doctorandului;
  - Accesul la baze de date internaționale pentru informare
  - Accesul la echipamente, laboratoare, alte resurse ale catedrei/facultății, la subiecți/grupuri/comunități pentru realizarea cercetării; obstacole;
  - Opinii despre relația masterat-doctorat (despre posibilitatea suprapunerii anului II masterat cu anul I doctorat)
  
4. Descrierea și evaluarea activității doctorandului
  - Percepția utilității cursurilor doctorale;
  - Efortul solicitat/depus pe cele 3 niveluri ale stagiului doctoral (documentare, cercetare, redactare).
  - Raportul de timp/efort alocat pregătirii tezei și celorlalte activități în care este implicat doctorandul
  - Percepția nivelului și tipului de cunoștințe și abilități acumulate pe parcursul stagiului doctoral.
  - Utilitatea doctoratului profesional (avantaje/dezavantaje)
  - Relația expectanțe (înainte de începerea programului) și realitate (suprapunere? decalaj?)
  
5. Descrierea și evaluarea examinării pe parcurs
  - Redactarea și susținerea referatelor (utilitate, dificultăți);
  - Percepția criteriilor de redactare a tezei (nr. de pagini, raport între contribuții teoretice și empirice, limba de redactare, etc...);
  - Opinii despre utilitatea susținerii tezei în catedra
  - Evaluarea finală a tezei; dificultăți, bariere
  - Recunoașterea doctoratului obținut în străinătate
  
6. Descrierea și evaluarea procesului de îndrumare și a relației cu îndrumătorul / îndrumătorii
  - Exemple de bune practici; bariere;
  - Opinii despre co-tutela (națională și/sau internațională)

7. Informații privind mobilitățile internaționale
  - Cum se face identificarea universitatii colaboratoare și a profesorului „tutore”?
  - Care este perioada de timp ideală pentru un astfel de stagiul de cercetare în străinătate?
  - Exemple de bune practici; exemple de lipsa de eficiență/relevanță a acestor stagii (dacă există)
8. Informațiile privind publicațiile și participarea la conferințe
  - Percepția cerinței de publicare (număr de articole, limba de publicare, tipul de reviste, accesul la reviste, etc)
  - Sprijinul primit pentru publicare
  - Obstacole în publicare
  - Publicarea tezei (în ce formă, limba)
  - Utilitatea participării la conferințe naționale și internaționale; sprijin financiar; obstacole;
9. Descrierea altor aspecte vulnerabile și dificultăți ale statutului de doctorand;
10. Descrierea punctelor „tari” și oportunităților create de schimbările recente în organizarea studiilor doctorale.

## **IIa. Propuneri pentru optimizarea programului de doctorat;**

1. Propuneri în vederea ameliorării procedurii de selecție și admitere; ce ați schimba în procedura actuală?
2. Propuneri de schimbare a statutului de doctorand din perspectiva: surselor de venit; obligațiilor doctorandului; drepturilor doctorandului.
3. Propuneri pentru eficientizarea activității de pregătire a doctorandului (ex. număr de cursuri, de referate, a nivelului și tipului de cunoștințe și abilități acumulate, durata stagiului doctoral, etc.).
4. Propuneri pentru ameliorarea sistemului de evaluare (pe parcurs) a pregătirii doctoranzilor.
5. Propuneri pentru creșterea satisfacției și eficienței relației îndrumător-doctorand
6. Propuneri privind mobilitățile internaționale
7. Propuneri pentru motivarea doctorandului de a publica în reviste de specialitate recunoscute național și internațional; propuneri privind facilitarea participării la conferințe naționale și internaționale.
8. Propuneri pentru ameliorarea sistemului de susținere finală a tezei și evaluarea doctorandului și tezei.
9. Propuneri privind acreditarea instituțiilor/universităților care au dreptul să organizeze școli doctorale.

10. Propuneri de acordare a titlului de doctor (la nivelul institutiei, la nivel central).
11. Propuneri privind existenta unor tipuri diferite de doctorat (ex. stiintific, profesional).
12. Alte propuneri.

### **IIb. Perceptia carierei profesionalae post-doctorat**

1. Evaluarea utilitatii titlului de doctor pentru cariera ulterioara
2. Motivatia de a lucra in lumea academica (predare si/sau cercetare)
3. Perceptia capacitatii lumii academice (nationale) de absorbtie a tinerilor doctori
4. Perceptia unei cariere academice in strainatate
5. Perceptia unor cariere alternative celei academice
6. Statutul profesionistului cu doctorat in mediul socio-economic